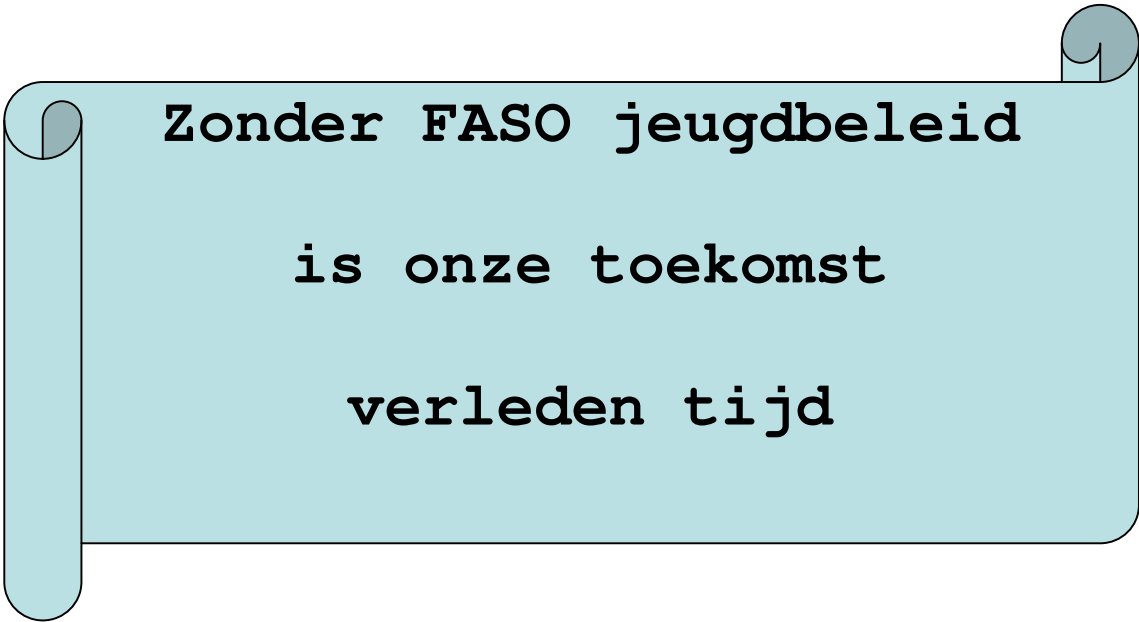

BELEIDSPLAN

FASO JEUGDBELEID

Zonder FASO jeugdbeleid
is onze toekomst
verleden tijd

FASO-Werkgroep Jeugdbeleid:
Wilma van der Heide
Frank Peelen
Wil Senden

September 2009

1. INLEIDING

In de Algemene Leden Vergadering van 15 maart 2008 is besloten tot het oprichten van een werkgroep die moet onderzoeken op welke manier een jeugdbeleid binnen de FASO vorm gegeven kan worden. De aanleiding tot de oprichting zijn diverse signalen die aangeven dat lid-orkesten vergrijzen, doordat onvoldoende instroom van jongere musici plaats vindt. Er zijn meerdere oorzaken aan te wijzen zoals het schrappen van muzikale vorming op basisscholen, het afschaffen van gemeentelijke subsidies enzovoort. Ook ontbreekt een erkend of gestandaardiseerd opleidingssysteem, zoals dat binnen de harmonie- en fanfare-wereld bestaat. Op een aantal plaatsen zijn initiatieven gestart om jonge mensen in aanraking te brengen met symfonische muziek. De FASO, als koepel voor de amateur symfonie- en strijkorkesten, heeft echter nauwelijks activiteiten opgestart, buiten de recente aanschaf van muziek voor jeugdorkesten. De werkgroep, bestaande uit Wilma van der Heide (FASO-bestuurder met jeugdzaken als aandachtspunt), Wil Senden (muziekuitgever en betrokken bij diverse orkesten en het Gooi) en Frank Peelen (bestuurslid van Symfonieorkest Bloembollenstreek, een vereniging met een actief junioren-, jeugd- en volwassenen-orkest) is gevraagd met een beleidsvoorstel te komen.

2. HUIDIGE SITUATIE EN UITGANGSPUNTEN

De lidorkesten van de FASO vergrijzen in hoog tempo. Algemeen ontbreekt de groep van 20 - 40 jarigen (onder andere door studie, carrière, gezinsvorming). Als er al jongeren uit deze leeftijdsgroep zich willen aansluiten bij een symfonieorkest stuit dit in een aantal gevallen op een aantal bijkomende problemen:

- De jeugd mengt niet gemakkelijk met ouderen (wederzijds probleem)
- Jeugdorkesten spelen veelal andersoortige muziek (filmmuziek, bewerkingen van het klassieke repertoire enzovoort)
- Volwassenen-orkesten kijken neer op de muziek voor de jeugd, ook omdat deze niet 'authentiek' is.
- Jeugdige blazers vinden vaak onderdak bij harmonie- en fanfare-orkesten, waar de sfeer meer open is en vaak een hecht verenigingsverband bestaat ('warm bad')

Bij een aantal orkesten is een instroom geconstateerd van volwassenen in de leeftijdsgroep 35 – 50. Deze categorie is in een volgende levensfase beland, waardoor er weer gelegenheid is om met muziek maken verder te gaan. Dit is tevens de leeftijdsgroep die nog muzikale vorming heeft meegemaakt. Vaak hebben zij op jongere leeftijd deel uit gemaakt van een jeugd(symfonie)orkest. Vaak is dit niet in de huidige woonplaats geweest, zodat geconstateerd moet worden dat jeugdorkesten in een aantal gevallen opleiden voor andere orkesten in plaats van dat er een logische doorstroming is. Zolang dit landelijk plaats vindt is dit geen probleem. Jeugd wordt opgeleid om later ergens in het land in een amateurorkest terug te kunnen keren. Een systeem waarin een opleidingstraject vanaf basisschoolleeftijd tot en met volwassenenorkest aanwezig is, hoeft dus geen noodzaak te zijn.

➤ **Jeugdbeleid hoeft niet locatie-specifiek te zijn**

In Nederland zijn een aantal jeugdorkesten waar getalenteerde jongeren terecht komen. Vaak wordt dit gecombineerd met de jong-talentedklas van de conservatoria.

Deze jongeren vinden hun weg wel en zullen vaker niet dan wel terecht komen bij één van de FASO-orkesten. De groep jongeren die op een iets lager niveau musiceren zijn een uiterst welkome aanvulling voor de lidorkesten. Onder andere door een expert als Hans Scheepers (o.m. viooldocent aan de Muziek- en Dansschool Amstelveen) is dit ook erkend.

➤ **Het jeugdbeleid moet zich niet richten op de top-talenten**

Muziekscholen en privé-docenten spelen een grote rol in het huidige muziekonderwijs, ook voor de symfonische en strijkinstrumenten. Bij privé-docenten is de opleiding vaak gericht op maximale individuele kwaliteit en beperkt het samenspel zich vaak tot uitvoeringen op een leerlingenavond. Bij de meeste muziekscholen is weliswaar een samenspelgroep aanwezig, maar ook daar is de mogelijkheid tot gezamenlijk musiceren vaak beperkt.¹ Nadat in de afgelopen jaren een sterke individualisering is opgetreden, begint langzamerhand een kentering zichtbaar te worden dat naast de persoonlijke relevantie ook de maatschappelijke relevantie een rol moet spelen. Samenspel in orkestverband zoals dat binnen symfonie- en strijkorkesten plaats vindt kan hier een goede basis voor zijn. Deze maatschappelijk relevantie is ook terug te vinden wanneer de voorwaarden van diverse subsidieverstrekkingen worden bestudeerd. Het blijkt dat projecten die het eigen verenigingsverband overstijgen en maatschappelijke meerwaarde hebben, gemakkelijker voor subsidie in aanmerking komen.

➤ **Het jeugdbeleid moet zich richten op sociale coherentie**

Wanneer een orkest geen samenwerking kan aangaan met een muziekschool, bestaat natuurlijk de mogelijkheid om zelf een opleiding te gaan verzorgen. Op een beperkt aantal uitzonderingen na bestaat er binnen de symfonie- en strijkorkesten geen opleidingssysteem; dit in tegenstelling tot de eerder gemelde situatie bij de HaFaBra-organisaties. Wanneer lokaal een dergelijk initiatief wordt opgestart en subsidie wordt aangevraagd, blijkt dat het ontbreken van een gedegen (bij voorkeur gecertificeerd) leerplan vaak een struikelblok is. Zonder subsidies (bijvoorbeeld voor accommodatie of aanschaf lesinstrumenten) blijft de opleiding dan vaak beperkt tot de verenigingen die kunnen putten uit voldoende eigen middelen of een hoge eigen bijdrage kunnen vragen. Daarmee wordt een groot deel van het potentieel uitgesloten van een opleiding voor symfonische muziek. Bovendien gaan lokale verschillen ontstaan tussen de diverse opleidingen. Blazers worden op deze manier bijna automatisch naar de harmonie- en fanfareorkesten gedreven, terwijl strijkers nergens terecht kunnen. Een gestandaardiseerd leerplan, gedragen door de koepel van orkesten, maakt het aanvragen van subsidies gemakkelijker.² Tevens kunnen in een dergelijk leerplan garanties voor kwaliteit ingebouwd worden, zowel voor de leerlingen als voor de docenten.

➤ **Een gestandaardiseerd leerplan biedt meerdere voordelen**

¹ Een gunstige uitzondering als voorbeeld: Bij de Muziek- en Dansschool Amstelveen zijn maar liefst vier strijkorkesten gekoppeld aan de vioolopleiding. Hierbij vormt het orkestspel een integraal onderdeel van het lespakket.

² Naar aanleiding van de discussies met Kunstfactor over een raamleerplan wordt op donderdag 26 november 2009 een expertmeeting georganiseerd ter informatie en om draagvlak voor een gezamenlijke ontwikkeling van een raamleerplan te creëren.

Verschillende initiatieven zijn de laatste jaren ontwikkeld om jeugd met muziek in aanraking te brengen. Dit omvat een groot scala van activiteiten en lokaties zoals:

- Open meespeeldagen en gezamenlijke projecten (Bussum, Lisse, Den Haag)
- Het Leerorkest (Amsterdam Zuidoost): 'Ieder kind een instrument'.³
- Lespakketten met professionele orkesten (KCO, Gelders Orkest)
- Samenwerking muziekscholen en basisscholen (Achterhoek, Bussum, Amsterdam)
- PEP-pakket
- Muziekcampagne Hoofdbedrijfsschap Ambachten
- Eerste aanzet opleiding voor de jeugd (Hofstads Jeugdorkest)⁴

FASO ontbreekt als initiatiefnemer in dit overzicht. Bij gesprekken met Kunstfactor, MUI (Muziek Uitleen en Informatiecentrum) Arnhem, Stichting De Kunst (Noord-Holland) is dit gebrek aan zichtbaarheid herhaaldelijk naar voren gekomen. FASO is uitsluitend bekend door de bibliotheek en zeker niet als koepelorganisatie. Dit verzwakt FASO en de lid-orkesten.

➤ **FASO moet zichtbaarder worden als koepelorganisatie**

Eén van de mogelijkheden om de zichtbaarheid van de FASO als koepel te vergroten is de oprichting van een jeugdstrijkorkest (jeugdstriksenensemble) naast de aan de FASO gelieerde ensembles BLENS en FLENS. Hiermee wordt tevens de brug geslagen van theorie (raamleerplan) naar praktijk. Een dergelijk ensemble kan ook, mits op professionele (niet-amateuristische) wijze georganiseerd, dienen als voorbeeld voor de aangesloten orkesten. Afgeleide voordelen zijn een bron van instroom bij de lid-orkesten en de mogelijkheid om te fungeren als basis bij projecten die met medewerking van de FASO georganiseerd gaan worden.

➤ **FASO moet ook een jeugdstriksenensemble entameren**

³ Het Leerorkest heeft zijn concept gedemonstreerd bij de manifestatie 'Ieder kind een instrument'. Naar aanleiding daarvan is Kunstfactor gevraagd om binnen drie maanden met een projectplan te komen tot invoering van dit concept (via een pilot) in geheel Nederland. Als eerste opzet wordt genoemd een leerplan voor vier jaar, te lanceren na een landelijke campagne.

- jaar 1, groep 5: sing up (soort algemene muzikale vorming)
- jaar 2, groep 6: instrument overzicht (samen met lokale verenigingen?)
- jaar 3, groep 7: kiezen van instrument, gevolgd door groepsles (grootte 5) en orkestdeelname
- jaar 4, groep 8: vervolg groepsles en orkest

In eerste instantie wordt gedacht aan een opzet voor 50.000 kinderen. In NoordRhein-Westfalen is dit project 5 jaar geleden met veel succes op de scholen ingevoerd en zijn hiermee zeer positieve ervaringen gemeld.

⁴ In september 2009 is de vereniging Hofstads Jeugdorkest weer gestart met nieuwe introductieopleidingen op bijna alle orkestinstrumenten. De kosten voor de cursus zijn slechts 200 euro voor 20 wekelijkse lessen van een half uur, inclusief het gebruik van het instrument. De lessen worden gegeven in overleg met de ouders en/of leerling en inschrijven is mogelijk voor jongens en meisjes in de leeftijd van ca. 8 - 14 jaar. Voor kinderen die nog geen orkestinstrument bespelen, dé kans om reeds na ca. 6 maanden mee te gaan spelen met een van de orkesten en/of de VHJO BigBand. De introductieopleiding geldt voor de volgende instrumenten: trombone, tuba, hoorn, hobo, klarinet, dwarsfluit, trompet, fagot, altviool, viool, pauken en slagwerk en contrabas.

De huidige jeugdorkesten kunnen een grote rol spelen bij de opzet en uitvoering van een jeugdbeleid. Is een leerplan eenmaal gerealiseerd, dan kan dit ook toegepast worden voor overige leeftijdscategorieën. Primaire doelgroep moet echter de leeftijdsgroep (8)10 – 20 jarigen zijn.

Een combinatie van een juniorengroep met een jeugdgroep (zoals bijvoorbeeld gerealiseerd bij Hofstads Jeugdorkest en Viotta in Den Haag en Symfonieorkest Bloembollenstreek in Lisse) is dan een logische opzet. Het is dan wel belangrijk dat jeugdorkesten zich thuis voelen bij de FASO. Integratie of verregaande samenwerking met bestaande organisaties van jeugdorkesten wordt dan ook ten zeerste aangeraden. Dit voorkomt dat verschillende groeperingen en organisaties in dezelfde vijver gaan vissen.

- **FASO moet samenwerken met organisaties van jeugdorkesten**

3. PLAN VAN AANPAK

Hoewel een raamleerplan noodzakelijk is als fundament voor een toekomstige instroom van jeugdige leden bij symfonie- en strijkorkesten duurt de ontwikkeling en certificering hiervan minimaal twee jaar.

Het opzetten en uitvoeren van een lessysteem zoals bijvoorbeeld in NordRhein-Westfalen (terugkeer van muziekonderwijs op basisscholen, zie voetnoot 3) zal pas na een periode van 5 – 10 jaar vruchten voortbrengen. De werkgroep heeft daarom gekozen voor een meersporenbeleid waarin naast de bovengenoemde activiteiten ook een aantal korte termijn activiteiten onderzocht zijn. Dit heeft uiteindelijk geleid tot het volgende schema:

Tijdvak	Aandachtspunt/activiteit
Periode 0 – 2 jaar	<ul style="list-style-type: none">• Uitrollen PEP-pakket⁵• Individuele projecten
Periode 2 – 5 jaar	<ul style="list-style-type: none">• Introductie en uitvoering raamleerplan, geleid door/ in samenwerking met Kunstfactor (zie ook voetnoot 2)
Periode 5 – 10 jaar	<ul style="list-style-type: none">• Herintroductie muziekonderwijs ('Ieder Kind een Instrument')
Continue	<ul style="list-style-type: none">• Aanschaf muziek voor jeugdorkesten door FASO• FASO-Jeugdstrijkorkest• Samenwerking met bestaande organisaties en initiatieven op gebied van jeugdmuziek

Bij de individuele projecten moet gestreefd worden naar een spreiding over het land en moet zoveel mogelijk aansluiting gezocht worden bij reeds bestaande initiatieven. Een eerste opzet hiervoor is reeds gemaakt.

⁵ Promotie- en Educatie Pakket over blaasmuziek en slagwerk voor het basisonderwijs, ontwikkeld door Kunstfactor (zie ook www.windkracht6.com). Het PEP-pakket is nu uitgebreid met informatie over (spelen in) symfonie-, strijk-, en accordeonorkest.

Project 1

Voorjaar 2010

Het Noord-Hollands Strijkersfestival, een gezamenlijk initiatief van Toonkunst Bussum, de Gooische Muziekschool (GMS) en Muziek- en Dansschool Amstelveen, ondersteund door FASO (Federatie van Amateur Symfonie- en Strijkorkesten) en Stichting De Kunst (Alkmaar).

Doelgroep: zie uitwerking in bijlage 1.

Project 2

Eind 2010

Première FASO-Jeugdstrijkorkest

Project 3

Voorjaar 2011

Open orkestdag Brabant (Tilburg) met speciale compositie.

Samenwerking FASO, Kunstbalie (voorheen Centrum voor Amateurkunst),

Fontys Conservatorium

Doelgroep: blazers en strijkers in de leeftijd 10 -20 jaar met circa 3 jaar les.

Project 4

Najaar 2011

Project voor jeugdige strijkers. Ter gelegenheid van het 65-jarig bestaan van Toonkunst Bussum

Project 5

Voorjaar 2012

Open meespeeldag jeugd en jeugdorkesten Zuid-Holland (Regio Den Haag/Bollenstreek).

4. BUDGETTEN

Bovengeschetst plan van aanpak kan niet uitgevoerd worden zonder voldoende financiële middelen. Het is ook duidelijk dat de FASO niet in staat is alle activiteiten zelfstandig te financieren, te organiseren en uit te voeren. Wat betreft de geldstromen zijn er echter een aantal mogelijke bronnen, zoals onderstaande voorbeelden aangeven.

- Kunstfactor kan een rol spelen bij het maken van het raamleerplan en het verwerven van een draagvlak hiervoor.
- Implementatie en bijstelling dient echter door/namens FASO en alle overige betrokkenen gedaan te worden.
- Projecten die breed opgezet zijn kunnen in aanmerking komen voor subsidie van onder andere het Fonds voor Cultuurparticipatie. Provinciale of regionale samenwerkingsverbanden, zoals bijvoorbeeld Holland-Rijnland bieden hiertoe ook mogelijkheden/middelen.

Deze geldstromen worden echter alleen beschikbaar gesteld voor projecten en niet voor exploitatiekosten. Ook is een eigen bijdrage van deelnemers en organiserende verenigingen, al dan niet gesteund door FASO, noodzakelijk.

Uitgaande van ervaringen met eerdere projecten dient met een budget van € 3000 - € 4000 per project rekening gehouden te worden. Het bedrag is afhankelijk van de omvang en reikwijdte. In deze bedragen is reeds rekening gehouden met vakkundig projectmanagement en promotie/communicatie.

Naar de mening van de werkgroep dient de FASO de volgende financiële bijdrage ter beschikking te stellen:

- Aanschaf muziek voor jeugd- en opleidingsorkesten: € 2500 per jaar
- Voor de geschetste projecten een bijdrage van 33%, zijnde € 2000 per jaar
Volgens bovenstaand projectoverzicht is de FASO-bijdrage voor 2010 waarschijnlijk € 1000.
- Voor de aanloop van een FASO-jeugdstrijkorkest in 2010 € 1500, voor de continuering daarna € 1000 per jaar. Daarnaast is voor promotie in de landelijke media van het FASO-jeugdstrijkorkest en concerten in 2010 een bijdrage van € 1000 nodig en in 2011 eveneens € 1000.

Samen met de te ontvangen subsidies biedt dit de mogelijkheid om de hierboven geschetste aanpak uit te voeren. Nadrukkelijk dient vermeld te worden dat de bijdrage van FASO slechts een gedeelte van de totale kosten dekt.

Ten behoeve van de penningmeester is onderstaand de uitgaande kasstroom weergegeven ⁶:

	2010	2011	2012
Strijkorkest	1500	1000	1000
Promotie	1000	1000	---
Projekten	1000	2000	2000
Bladmuziek	2500	2500	2500

Indien de FASO een actief jeugdbeleid wil gaan voeren zal de huidige werkgroep Jeugdbeleid geformaliseerd moeten worden. Omzetting tot een commissie jeugdzaken met mogelijk andere samenstelling en eigen middelen zal bevorderlijk zijn voor de slagvaardigheid.

Wanneer de leden van de FASO het hier weergegeven beleid ondersteunen is de dreigende verdwijning van de aangesloten orkesten en dus ook de FASO verminderd. Investing in de FASO-toekomst, ONZE toekomst, is een noodzaak.

BIJLAGE 1

Uitwerking Project 1: Noord-Hollands Strijkersfestival

⁶ Op dit moment staat er € 3500 op de begroting. Voor het resterend bedrag zal nog naar andere mogelijkheden worden gezocht.